věcí potřebných a bystrý soud, krásně se projevují také v posledním nevelkém, ale velmi poučném jeho článku »Příspěvek k výkladu Prešpurského slovníku« (Sborník filologický 1, 1910, 225—231), jenž může být vzornou ukázkou toho, jak třeba si vésti ve výkladě temných míst textů takových, jako je Prešpurský slovník. Napsal také některé pozoruhodné posudky v Listech filologických a v Časopise českého musea, kdež uveřejnil také články »O Platonových bájích filosofických« (1873) a »Dvě poznámky ke grammatikám Beneše Optáta a Jana Blahoslava« (1878). Jsa dobrým hudebníkem účastnil se činně života hudebního, redigoval nějaký čas s L. Procházkou a O. Hostinským Hudební Listy, do nichž napsal článek »O vývinu hudby od počátku XVIII. stol. až do našich dob« (1871); v Daliboru uveřejnil článek »Hudební kapela Rudolfa II. v Praze« (1874). I jinak býval v mladších létech účasten při organisování některých podniků kulturních a vědeckých (tak při zakládání časopisu »Krok« r. 1864, při matičním »Brusu« 1871, v matiční komisi pro vydávání staročeských památek). *O. H.*

Dne 30. října 1923 zemřel v Třebíči professor tamějšího gymnasia **Dr. Josef Sedláček.** Narodil se 28. ledna 1866 v Luži u Vys. Mýta a působil na několika gymnasiích moravských, naposled a nejdéle (od r. 1902) v Třebíči. Sedláček byl po celý život velmi pilný pracovník, jemuž ani těžké rány osudu ani vlastní dlouhá choroba nedovedly vyrvati lásku k práci. Činnost jeho se týkala klassické filologie, filosofie a těsnopisu. V oboru prvém je znám zvláště jako spolupracovník na velkém latinském slovníku Pražákově a jako pilný překladatel z Appiana, Cicerona a Euripida. Překlad devíti tragoedií tohoto básníka byl poslední prací jeho; dokončil jej krátce před smrtí a vydal vlastním nákladem, jistě výmluvný doklad jeho idealismu. Dále vydal a poznámkami opatřil Výbor z listů Plinia Mladšího (1911) a Platonovu Apologii Sokratovu (1913). Pozoruhodné jsou jeho úvahy: Logický rozbor čtyř dialogů Platonových (Progr. gymn. v Třebíči 1904), Nové řešení Aristotelovy definice tragoedie (Sborník Králův) a Přehled výkladů Aristotelovy definice tragoedie (Progr. gymn. v Třebíči 1913—16). Z jiných jeho prací filosofických zaslouží zmínky »Logika pro střední školy« (v Praze 1896) a studie o Bolzanovi a Tolstém. Nejvýznamnější prací Sedláčkovou jest však rozsáhlé dílo »Základní studie k českému těsnopisu«, obsahující bohatý materiál nejen těsnopisný, nýbrž i filologický; zůstalo však bohužel v rukopise. — Povahově byl Sedláček muž dobrý a ušlechtilý, jehož každý, kdo ho poznal, zachová v milé paměti.

Dne 4. října 1923 slavil sedmdesáté narozeniny professor **Fr. Pastrnek**, t. č. rektor Karlovy university. Jednota čes. filologů spolu s Klubem moderních filologů uspořádaly na počest jubilantovu slavnostní schůzi dne 10. října t. r., na níž o vědecké a učitelské jeho činnosti promluvil Dr. M. Weingart. Klub moderních filologů vydal »Slovanský sborník věnovaný Jeho Magnificenci prof. Františku Pastrnkovi, rektoru university Karlovy, k sedmdesátým narozeninám 1853—1923«, obsahující vedle obsáhlého článku úvodního o životě a díle prof. Frant. Pastrnka (str. III—XXIX) s bibliografickým soupisem jeho prací z posledního desítiletí (na str. XXXI) 48 článků z různých oborů slavistiky. Jednota českých filologů zvolila prof. Pastrnka na své výroční schůzi 24. listopadu svým čestným členem.

Dne 13. listopadu 1923 slavil své šedesáté narozeniny professor klassické filologie na universitě Karlově **Dr. František Groh.** Vědecká činnost oslavencova, již netřeba čtenářům Listů fil. podrobněji připomínati, týká se hlavně obou literatur klassických, řeckých starožitností státních a divadelních, athenské topografie a epigrafie. Poslední tři obory vědní uvedl do naší literatury, pokračuje tak v životním úsilí

svého velkého učitele Jos. Krále o všestranné vybudování české vědy o klassickém starověku. Vědecký i učitelský význam prof. Groha byl po zásluze oceněn při akademické oslavě, uspořádané jeho nynějšími i bývalými žáky v den jeho narozenin v Klementinu a ve slavnostní schůzi Jednoty českých filologů, konané 17. listopadu. Trvalým dokladem úcty, jaké se těší v naší obci filologické, zůstane »Sborník prací filologických«, jemu věnovaný, jenž obsahuje 28 příspěvků ze všech oborů klassické filologie. V dějiny Jednoty zapsal se prof. Groh písmem nehynoucím. Byl v l. 1907—1920 jejím nanejvýš horlivým a svědomitým starostou a zvláště v době válečné prokázal jí služby neocenitelné. Stejně horlivě a obětavě redigoval od r. 1899—1919 (zprvu s Králem, od r. 1906 sám) klassickou část jejího časopisu. Přejeme oslavenci k další činnosti vědecké i učitelské téhož zdraví a téže svěžesti, s nimiž vstoupil do sedmého desítiletí svého života.

Ke zprávám o výtěžku výkopů v Ostii (viz L. F. XLIX, str. 58) nutno připojiti zmínku o novém typu domů, který tam byl nalezen. Jde o velké domy obytné, mnohopatrové. Že takové domy Římané znali, vědělo se z literárních zpráv, ale nebyla jasná jejich disposice a úprava průčelí. Dům pompejského způsobu je totiž domem rodinným, jenž nebyl řešen pro výšky, nýbrž soustředěn kol atria a peristylu jakožto prostor obytných. Při domech mnohapatrových nutně musilo atrium i peristyl pozbýti tohoto rázu. Nájemné domy vysoké stavěly se přirozeně jen v Římě a Ostii, kde nedostatek místa, množství obyvatelstva a nouze vylučovala možnost bydlení odděleného. V Římě nezachovalo se z velkých starověkých činžáků nic, protože byly budovány z hmot méně trvalých než stavby ostatní, a proto snadno vzaly za své. V Ostii ovšem také nezůstaly státi v celé výši, jenže sutiny jejich zůstaly ochráněny pískovými nánosy. Až do doby Vaglieriho nebyla však věnována těmto sutinám náležitá pozornost, a všechno, co nalezeno u paty stojících zdí, odklízelo se jako nepotřebné trosky, zdi samy zarovnávány a zalévány cementem. Teprv za nové správy (Paribeni-Calza) seznalo se, že sesuté zdi lze ještě docela dobře rekonstruovat, poněvadž cementová malta udržovala dosti velké kusy zdiva pohromadě. Práce nebyla ovšem snadná, poněvadž bylo nutno shledávati a slepovati vypadlé a roztříštěné kousky zdiva, ale časem nabylo se značné zručnosti, takže dnes lze se snadno pohybovati až v druhém patře domů; jednotlivé části zdí sahají ještě do dalšího patra. Samozřejmě nedaří se taková obnova u domů všech, ale jest už nyní v Ostii tolik ukázek velkých činžovních domů, že stačí, abychom si o nich učinili správný názor. Tak především se ukázalo, že typ velkého obytného domu s nádvořím uprostřed, jak jej znal středověk a užívá ho novověk (ať ve formě domu jediného, či celých bloků uzavírajících mezi sebou prostranství), nemá svůj původ na byzantském východě, jak se dříve myslilo, nýbrž ve stavebních typech římských. Atrium a peristyl velkých domů, pozbyvše svého původního určení jako prostory obytné, podržely a vystupňovaly ještě své určení druhé, totiž zásobovati světlem a vzduchem místnosti kolem nich seskupené. Rozdíl jest jen v tom, že z místností horních pater vedou do dvorů jen okna, nikoliv snad dveře na nějaký ochoz či vnitřní pavlač, jako v domě středověkém a novověkém. Další podstatnou změnou je, že domy vedle řady cubicul, vedoucích do dvora, měly ještě druhou řadu s okny na ulici. Z chodby uprostřed vedoucí vcházelo se do jedněch i druhých bytů. V přízemí obyčejně nebylo bytů, nýbrž krámy, výčepy a podobné místnosti sloužící veřejné potřebě, jež zaujímaly vnější řadu prostorů, kdežto vnitřní řada byla zaujata dílnami živnostenskými, ubikacemi hospodářskými atd. S proměnou rozvržení domu šla ovšem ruku v ruce i proměna vnějšku. Nový dům netíhl už jen výhradně dovnitř, jak vidíme ještě na typu pompejském, nýbrž stejně se uplatňoval i na

venek; nad to řada bytů vedoucích do ulice musila býti opatřena náležitě okny, to pak přivodilo nutnost architektonického rozčlenění průčelí. Vidíme v Ostii zcela zřetelně, že často prvním patrem počínaje vystupovalo průčelí domu dopředu neseno krakorci (maeniana), provedenými ve tvaru lunet — nejpěknější příklad je ve via balconi. Rovněž ani o arkýře a balkony nebylo nouze; dřevěné balkony vyskytují se ojediněle i v Pompejích, avšak v Ostii byly zděné a zcela ústrojně zasazené do průčelí domovního. Vzhled takového ostijského domu nelišil se zevnějškem příliš od vzhledu domů t. zv. renaissančního slohu. Co se týče malířské a mosaikové výzdoby domů, ukázalo se v Ostii to, co bylo možno tušiti, že totiž pompejské čtyři slohy jsou posledním stupněm přirozeného vývoje; nadále užívalo se jen různých obměn a kombinací z prvků jsoucích tu pohotově. V Ostii bylo by lze nástěnné dekorace rozděliti nejvýše jen ve dva slohy: prostší, s kolmým dělením plochy a skrovnějšími prvky výzdoby, a druhý složitější s vodorovným dělením a připomínající spojení 3. a 4. slohu pompejského. Při pohledech krajinných a architekturách jeví se jakési pokusy o perspektivní zobrazení. Umělecky mnohem cennější jsou hojné mosaiky, na nichž je patrno, jak důležitou a živou součástí výtvarných projevů byly. Originální a smělé komposice geometrické jsou stejně časté, jako směle a dovedně pojaté výjevy figurální, ať už jejich námět byl vzat z bájí, fantasie, anebo nejčastěji z denního života. Velké mosaiky, na př. z ostijských therm, nijak nezadají mosaikám z therm Caracallových. Pro zajímavost uvádím, že se nenašlo v Ostii starších stavebních zbytků, jako ze IV. stol. př. Kr., ačkoliv se zdá nepochybným, že je Ostia mnohem starší. *V. G.*

Rozsáhlé dílo o řeckém právu soukromém vydává právě Egon Weiss, professor právnické fakulty pražské německé university; vyšel první svazek s titulem: Griechisches Privatrecht auf rechtsvergleichender Grundlage. I. Allgemeine Lehren. V Lipsku u Meinera, 1923. Poměry soukromoprávní známy jsou nejlépe v Athenách, v Gortyně na Kretě, na Delu a z papyrů egyptských; spisovatel soudí, že řecké řády, třeba na ně měly vliv poměry místní, tvoří přece jednotu. Výklady jeho jsou založeny na podrobné znalosti pramenů starověkých i novověké literatury, jak o tom svědčí zejména hojné a obsáhlé poznámky; nemile se v nich dotýká čtenáře řada chyb tiskových v řeckých citátech. Dílo vydáno bylo podporou ministerstva školství a národní osvěty. *A. S.*

Drobná knížka Pavla Schocha: Kultur- und Wirtschaftsgeschichtliches aus dem hellenistischen Delos (ve Štutgartě 1923, nákladem Metzlerovým, stran 24, za 3 Kč neváz.) obsahuje pouhou přednášku, pronesenou při promoci na universitě basilejské; přes to zaslouží povšimnutí, poněvadž podává jasným a poutavým způsobem výsledky práce vlastní a cizí, a přispívá k proniknutí materiálu rozsáhlého a dosud ani zdaleka nevyčerpaného, který je uložen zejména v řeckých nápisech z ostrova Delu. Při této příležitosti bych připomenul, že francouzská publikace o výsledku delských výkopů po válečné přestávce zase znovu ožívá a že nové svazky její vyjdou v době nejbližší. *A. S.*

Známé dílo Adolfa Deissmanna, Licht vom Osten, vyšlo právě ve 4., zcela přepracovaném vydání (v Tubinkách 1923, nákladem Mohrovým, XVII a 447 stran, 83 vyobrazení v textu, za 89 Kč neváz.). Do knihy byl pojat nově přibylý materiál a změněno mnoho v jednotlivostech, avšak celkový ráz díla zůstává týž; nově objevených textů papyrových a nápisných užívá se k objasnění Nového Zákona po stránce jazykové, literární i věcné. Je přirozené, že podobné sblížení dvou věd, theologie a filologie, přinese užitek pro obě strany; hradba, která je dříve dělila, byla bořena dříve se strany filologické, pak také

od theologů, z nichž jedním z nejvýznamnějších byl právě spisovatel této knihy. *A. S.*

Euripidovu tragoedii Hypsipylu, zachovanou, jak známo, zlomkovitě na papyru, vydal znovu G. Italie (Euripidis Hypsipyla cum notis criticis et exegeticis, apud Aem. Ebering, Berolini MCMXXIII., str. XII+80). Je to v krátké době již 5. vydání /1. Grenfell-Hunt, Pap. Oxyrh. VI, r. 1908; 2. Herwerden r. 1912; 3. Hunt v Trag. Graec. fragm. papyr. r. 1912; 4. Arnim v Supplem. Eurip. r. 1913/, ale nelze říci, že by nějak zvlášť přispívalo k studiu této tragoedie. Je tu sice snesena téměř veškerá literatura týkající se textu i výkladu zlomků. Ale je nepřehledně roztříštěna v poznámkách pod čarou a mimo to v několika exkursech vzadu připojených. Upořádání a výklad zlomků je tak sporná otázka, že by bylo lépe pojednati o těchto věcech zvlášť a pak teprve podati text v úpravě předem odůvodněné. Ostatně se G. Italie nepokouší o doplňování textu, ponechávaje vesměs čtení Grenfellovo-Huntovo. I v řadění zlomků se zcela přidržel 1. vydání, až ovšem na to, že spojil zlomek 22+60, což je po objevu Fr. Petersena ve Flinders-Petrie Papyri samozřejmé. Ale klade zlom. 22, 60 do 5. epeisodia, kdežto referent hleděl naopak dokázati (v článku o Eurip. Hypsipyle v L. F. r. 1920), že tento zlomek náleží do 3. epeisodia, čímž se děj tragoedie podstatně mění. Ke konservativnosti vydavatelově přispělo vedle okolnosti v úvodě zdůrazněné, že je to totiž jeho první práce, i to, že důležitá italská pojednání znal jen z druhé ruky nebo jich vůbec neznal. Rovněž referentova práce zůstala ovšem vydavateli neznáma. *J. L.*

V posledním svazku časopisu »Atene e Roma« (r. IV. nové řady, str. 46 nn.) podává U. E. Paoli nový výklad (vv.) 23—24 Horatiovy ódy I 37 (Nunc est bibendum....). Verš, o který jde, zní: (Cleopatra) nec latentes / classe cita reparavit oras. Paoli probírá dosavadní výklady pojmu »reparare« a zamítá je jako neuspokojující. Pokouší se pak o výklad nový, a sice tím, že srovnává latinské reparare, v mluvě právnické a kupecké dosti obvyklé, s řeckým *ἀνταγοράζειν*, a vysvětluje reparare tak, že znamená vyměňovati zboží za peníze nebo hodnotu peněžní vůbec. Horatius prý užil takového kupeckého výrazu, aby znova zdůraznil důstojnost Kleopatřinu, která neobchodovala se svou porážkou a nepřijala »odlehlých zemí« za své království, připadlé Římanům, vítězům nad rychlými loděmi královninými. *V. G.*

Apulejovy Metamorfosy vyšly ve vkusném svazku Loebovy Classical Library (v Londýně 1922 u Heinemanna) pod názvem Apuleius, The Golden Ass. Latinský text, revidovaný S. Gaseleem, se zakládá celkem na teubnerském vydání Helmově, s nečetnými odchylkami. Souběžně s ním je tištěn anglický překlad W. Adlingtona z r. 1566, vydavatelem pronikavě přehlédnutý a obratný. Původní cenu 10 sh přepočítal pražský knihkupec na 93·50 Kč. *F. St.*

Commodianův verš, který se svými zvláštnostmi stále vymyká přesnému a uspokojivému vysvětlení, zkoumá nejnověji A. W. de Groot v čl. Le rhythme de Commodien (Neophilologus, VIII. 1923, str. 304—313). Tvrdí, že ani přízvuk ani kvantita nemá u Commodiana nějakou úlohu; jeho hexametr je prostě veršový produkt jeho jazyka, v němž byly setřeny kvantitativní rozdíly, a on se snaží seskupiti slabiky tak, aby verš činil dojem hexametru klassického, což se mu prý také podařilo. Ale C. napodobil nejen verš, nýbrž i metriku klassickou, jenže prý způsobem poněkud spleteným. Groot se snaží pěti pravidly rhythmus Commodianův definovati a vymeziti jeho způsob napodobení. Některá pozorování, z nichž svá pravidla vyvozuje, jsou skutečně správná, ale je pochybné, zda jimi opravdu záhady verše Commodianova definitivně rozluštil. Je na př. nápadné, proč by se byl C. vystříhal právě v arsi páté stopy posiční kvantity, když mu je jinak, jak se zdá, i v arsi i v thesi kvantita lhostejná. Je dále velmi odvážné věřiti, že

v klausuli nemá přízvuk žádnou úlohu. Pro hrubé porušení přízvuku v páté stopě lze uvésti sotva 10 bezpečných případů, kdežto poklesků proti kvantitě je tu asi v 56% veršů. Ve stopě šesté hrubých poklesků proti přízvuku takřka vůbec není, a kdyby nebylo zarážejícího zjevu, že na šesté thesi jest i velmi málo poklesků proti kvantitě, mohli bychom bez rozpaků říci, že je klausule Commodianova hexametru čistě přízvučná. Ovšem třeba dbáti i přízvuku větného. Ale i tak je nutno uznávati silný vliv přízvuku. Dokazuje to m. j. 150 případů v páté stopě a nejméně 17 případů v šesté stopě, kdy thesi zabírají krátké slabiky přízvučné. Dokazují to i některá pozorování Grootova, tak na př. že ve slovech typu con*ti*net, continen*tia*, con*fe*cit proložené slabiky nikdy nepadají na thesi: tomu jistě bránil přízvuk. Ostatně, mnohé verše Commodianovy lze čísti třeba čtverým způsobem, mají tedy pozorování, učiněná jen při jednom způsobu skandování, cenu problematickou. Domnívá-li se konečně Groot, že otázka o nějakém vlivu kvantity nebo přízvuku je pro verš Commodianův podřadná, myslím, že se mýlí. Za nejpřiměřenější až dosud lze považovati názor prof Krále, že Commodianovy hexametry jsou nedokonalé verše přízvučné. *F. St.*

Velké překladatelské dílo bylo začato v Italii. Pod jménem I poeti greci hodlá vydati známý hellenista *Ettore Romagnoli* asi ve 25 svazcích převod všeho, co z řecké poesie je zachováno v souvislosti. Dosud vyšla Homerova Odysseia (ve dvou svazcích) a Aischylovy tragoedie (v jednom svazku). Pokud jsem mohl ze zběžného nahlédnutí posouditi, podařilo se Romagnolimu vskutku předvésti klassické památky modernímu čtenáři způsobem svrchovaně uměleckým. Je zřejmo, že překladatel dbal zejména této stránky a vyjadřoval svou mateřštinou řecké myšlenky a nikoliv jen řecká slova. Nepochybně učiní jeho překlad pro poznání antiky v širších kruzích velmi mnoho. — »I poeti greci« vycházejí v krásné úpravě, velikosti 8°, s dřevoryty Ad de Carolis. Nákladu se ujal N. Zanichelli v Bologni. Svazek stojí 17·50 L nevázaný 23 L vázaný, v předplacení na celé dílo 16 a 20 L. *V. G.*

*

Nový (3.) sešit sbírky »Veröffentlichungen des baltisches und slavischen Instituts an der Universität Leipzig«, o níž podána zpráva v LF. 49, 1922, 320, obsahuje 1. část studie *M. Vasmera* Untersuchungen über die ältesten Wohnsitze der Slaven. I. Die Iranier in Südrussland (v Lipsku 1923, str. 80, v komisi nakladatelství Markert a Peters). Vedle této sbírky, jejíž vydávání je umožněno příspěvky a dary zahraničními, počal slovanský institut lipský vydávati vedením M. Vasmera sbírku jinou, Gemeinverständliche Schriften des slavischen Instituts an der Universität Leipzig. Vyšel dosud jeden sešit, obsahující pojednání »Das Balladendrama der Südslaven« od *C. Lucerny* (v Lipsku 1923).

Pařížský Institut d'études slaves vedle sbírky grammatik, v níž vyšla česká mluvnice od A. Mazona a polská společnou prací A. Meilleta a Willmanové-Grabowské a v níž je ohlášena pro nejbližší dobu mluvnice srbsko-chrvatská od A. Meilleta a A. Vaillanta. začal vydávati dvě sbírky nové: sbírku příruček (Collection de manuels de l'Institut d'études slaves) a sbírku »Travaux publiées par l'Institut d'études slaves«. Prvním svazkem oné je první (historická) část slovanských starožitností prof. *L Niederla* (Manuel de l'antiquité slave. Tome I : L'histoire. Paris 1923, str. 246), v níž autor zpracoval ve formě příručky látku svých velkých Starožitností slovanských, a to i těch částí, jež v díle původním ještě nevyšly (o Slovanech východních); prvním svazkem sbírky Travaux je sbírka pohádek z jihozápadní Makedonie s překladem, jazykovým rozborem a látkovědným kommentářem od A. Mazona (Contes slaves de la Macédonie sud-occidentale. Étude linguistique; textes et traduction; notes de folklore. Paris 1923. Str. 236).